

№ 76. 1905/6.
A 4059

Kawal Hans

ja

Harapagan.

*

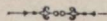
Geesti rahwa ennemuistne lugu.

Tallinnas, 1905.

M. Neumann'i kirjastus.

A. 4059.

Kawal Hunts ja Wanapagan.

Besti rahwa ennemuistne lugu.

Tallinnas, 1905.
M. Neumann'i kirjastus.

Т.п. М. Шифферъ, Ревель.

Kawal Hants ja Wanapagan.

Geesti rahwa ennemuistne lugu.

Prolog.

afsamaalta sõitis saatan,
Pergel Bremenist purjutas;
Tahtis põrgu põgeneda,
Ulla-ilma asuneda.
Aga Tuuslar tuulepoega
Hakkas pergelt pingutama,
Wanapoisssi wintsutama;
Loopis teda laente turjal,
Wetewoogudel weeretas.
Wiimaks wiskas Wäina suhu,
Liivi kalda liiwa peale.
Wanapagan waatas ringi,
Waatas ringi ja imestas:
Tont ei tunnud seda kohta,
Wanapagan seda walda:
Wabadus siin walitsemas,
Dnn ja õigus õlmitsemas,
Rahwas ajas asju rahus;
Kohasiwad kõrged metsad,
Lokkasiwad haljad luhad,
Walendasid wilja-wäljad;
Metsas palju metsaloomi,
Karjamaadel koduloomi;
Jões ja järwes palju kalu;

Teedel käisid taubavoorid,
Merel laewu kui luifesi ;
Rahwal rohkesti rahada :
Kulda lausa fuhjadena,
Waske wanfri-foormatena,
Hõbedada õige palju.
Tont see hakkas turtsumae,
Wanapagan siis wihastas :
Kuis wõib olla ilmas ilu,
Ilmas ilu, rahwal rahu,
Wäetifestel wabadusta ?
Kus on saatanate filmad,
Et ei seda ennem nähtud !
Kuri seal hakkas kispandama,
Wanapagan wilistama ;
Hüüdis kofku ülbed hinged,
Kutsus kofku kurjad waimud
Waba rahwast waewamaie,
Rahulisi rööwimaie,
Õnnelisi õgimaie.
Siis tulid kofku tondi hulgad,
Tondi hulgad, pergli parwed,
Saatana sulaste salkafi ;
Salksamaalt tuli sadandeida,
Musttuhat mujalt maadelta.
Wanapagan waatas wäge,
Sõjasalkafi filmises
Ja siis tondid tööle saatis
Õnnelisi õgimaie,
Rahulisi rööwimaie,
Waba rahwast waewamaie.
Siis kõik ära häwitati,
Maa tafa tallatie,
Mis siin rahus rakendatud,
Mis siin õnnes õlmitfenud.
Tondi salgad käisid tapmas,

Põrgulised põletamas,
Saatana sulased surmamas ;
Wanapagan waatas pealta,
Ise ta hirmsasti hirwitas,
Tapmisest ta tundis lõbu,
Rööwimisest ta rõemustas.
Wanapagan wõttis nõuksi
Siia teha teise kodu,
Uue põrgu põhjendada,
Kui oli möödas möllamine,
Põlluwiljad põletatud,
Hooned ära häwitatud,
Surnud suurem osa rahwast.
Tondi koju toodi kofku
Waba rahwa warandused :
Õued täis olid hõbedada,
Koopad kulla kottisida.
Pergelid siis lasti lahti
Tondid tagasi saadeti.
Wanapagan jäi ükši maha
Tühja walda walitsema.

I.

Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa ;
Oli tal oidu oma ette,
Mõistust mitme mehe ette —
Kawal-Hantsuks ta kutsuti.
Ei ta hirmund, ei ta kartnud,
Ei ta kartnud furjawaimu,
Pergli poegi ei pelganud.
Hants läks pergeli peresse
Ennast teenriks tingimaie,
Sulaseksi soowimaie.
Perglil peus oli veenikene:

Otsas olivad sulased,
Tapetud töö tegijad ;
Tühja tööd jäid tegemata,
Bergli põllud puhkamaie.
Kui siis tuli Kawal-Hantsu,
Tondi talule lähenes,
Tont teda lahkesti teretas,
Wanapagan wõtliis wasta.
Hants siis hakkas küsimaie :
Kui ma tulen su sulaseks,
Mis mul palgaks paisatakse?
Wanapagan wastamaie :
Külimitu sulda raha,
Waka wanu taalderida,
Põllusaagi teeme pooleks
Kaubad jaadi kohe kofku.
Weel siis tehti tingimiseks:
Sulane peab sõna kuulma,
Täpi pealt kõik ära täitma,
Mis tal peremees pajatab ;
Peremehel pole luba
Sulast tulla sõimamaie,
Töötegitat tentamaie,
Ega wõi ise wihastada,
Kui on käsud kõik täidetud.
Wanapagan weel küsima,
Kuda sulast kutsutakse
Hants aga mõistis, kohe kostis :
Jsa mind „Jseks“ hüüdis,
Küla kutsus Kawal-Hantsuks.

II.

Wanapagan wennifene
Wiis aga Hansu wainiule

Keha kangust katsumaie,
Tugewušta tunnistama:
Kas on teenril tugewušta,
Sulafella suurta rammu?
Esimeseks katse-astja's
Wõeti wõidu wiskamine.
Lont tõi wälja tubli muia,
Pommi mitme pundalise;
Seda ta wihafelt wibutas,
Kangeſti ringi keerutas
Ja siis äkki labti lastes
Koguni kõrgele kihutas.
Alles täki aja pärast
Nui seal maha matšaras.
Wan-pagan wor-ti nõudma:
Nüüd pead sina wiskamaie,
Oma osawuſt näitama,
Tugewušta tunnistama!
Aga Hants ei annud wastuſt,
Nina waatas ja wihistas
Kuri lohe küſimaie:
Miks ja wiskamaſi wiwitad?
Hants nii asja teletama
Tunnen tuulta tõulemaie,
Paku pilwet pilumaie,
Meie lohta lojumaie:
Wistan nüüd muu pilwe nurka,
Trehwan pilwe äre aba!
Bahret seal palumaie:
Armas Hants! Hantsufene,
Kra mu nuia hänti,
Kallid faigast ära lüta
Pea ſünd enese wõimaks,
Tunustan ſind tugewumaks.
Aga homme hea wõitaja
Teeme jälle tantsu-õhtu!

Wõidu wiskame kiviqa. —
Teisel päewal päitse tõusul
Hants oli wainul waritsemas,
Linnulõfsu liigutamas.
Kinni sai ta kirju-linnu,
Lõfsu wõttis lõufese;
Pani siis pauna paigale.
Wanapoiss tuli wainiule,
Hakkas kohe kemplemaie,
Kahmas kätte suure kiwi
Ja siis wiskas taewa poole.
Kiwi käis kõrgel pilwe piiril,
Nii et pisut kätte paistis.
Hants seal otsis oma kiwi,
Pistis käre pauna sisse —
Laskis lahti lõufese.
Lind see lendas taewa alla,
Kadus warsti kangusesse.
Hants aga hakkas kiitlemaie:
Kiwi on taewa taha läinud,
Pilwe sisse peitu jäänud.
Wanapagan waatas wiltu,
Ise kangesti imestas:
„Ksel“ on tõesti ilma-rammu,
Sulasel on suurta jõudu!
Aga ei ma alla anna,
Waja on weelgi katsuda. —
Wanapagan forjas kiwa,
Pihus neid puruks pigistas,
Kätega kahels wajutas.
Sundis siis sulast suruma,
Kätega kiwa katsuma.
Hants aga asja hästi aimas:
Pistis käre pauna sisse,
Wõttis wälja küpse kaali;
Hakkas kaali katkestama,

Rammukaupa rõhumaie.
Kaal seal lõmaks liigunes,
Wesi taht wälja wirises.
Hantsu hakkas hoopemaie:
Sa teed kiwid kurwalt katki,
Mina wajutan wesiüks! —
Wanapagan wennikene
Tundis jellest tulist häbi,
Et oli Hants taht agaram,
Tööpoisji taht tugewam.
Rippus ta weelgi femolema,
Waideldes wõimu katsuma,
Et saaks Hantsu araks teha,
Poisji panna pelgamaie,
Sulast sõna kuulamaie.
Hants aga mõistis, wastu waidles:
Minu käed on wäga kõwad,
Minu soontes rauda rammu:
Wõin sind pihuks pigistada,
Wõin sind sulbits suruda,
Walgeks wahuks wajutada.
Parem mingem minu koju,
Seal mul nõrgem noori wenda,
Wabiseja wanataati.
Kui sa neid wõid ära wõita,
Eiis tule minuga maadlema. —
Kuri kohe käskimaie:
Wii mind oma wenna junnre,
Juhata taadi talusse! —
Hants oli Harju mees kawala,
Tinapemeeß tugewam,
Wiis ta tondi tihnikusse,
Wanapagana padrikusse.
Kuuse all oli karu koobas,
Mesikäpal metsas pesa.
Hants siis hakkas õpetama,

Peremehele pajatas:
Poiss on praegu pisutamas,
Leiba luusse lastemas,
Ta ei taha wälja tulla,
Waewats wöttagi wöidelda.
Torka teda togiga,
Pista pisut pulgaga.
Wanapagan wöttis wembla,
Hakkas karu köistama,
Mestkäppa materdama.
Karu siis fangesti kihwatas,
Mestkäpp läks meeletumaks,
Hakkas tonti tuuseldama,
Wanapaganat wafima.
See aga kuffus karjumaie:
Sülitse, sülitse, meesi!
Ära rifu riideeida,
Ära kisu kintsusida!
Karu ei kuulnud keelamista,
Wanapagana waigistust.
Kistus löhti furja kintsud,
Kebis fatki furja reied,
Beristas wanapaganat.
Nüüd oli otsas hooplemine,
Kaugend rammu katsumine.
Tont sealt pistis punumaie,
Wanapagan sai waduma.
Hakkas Hantsule kaebama,
Et ta wennal furjad küüned,
Kurjad küüned, rohkest rammu.
Wöidu auu jäi Hantsule,
Suurem rammu sulasele.

III.

Wanapoisi põllu äärde,

Suure laane lähedale
Hants oma maja ehitas,
Sulase sauna soetas.
Hakkas tu maada harima,
Nairi-põldu põletama,
Kaalikaida kasvatama.
Kuri hakkas küjitama:
Maa on minu, töö on sinu —
Kudas me kofku lepiue,
Kudas saagist osa saame?
Hants aga mõistis, kofhe kostis:
Üks see võtab ülewalt,
Teine tüükaad tarvitab.
Kuri kofhe kiitlemaie:
Peremees peab pealt poolt saama,
Tööline tüükaad tarvitab!
Kaswasid kaalid lopsakad,
Nairid suured ja nägusad.
Hakati jäusse jägama:
Hants sai kuhja kaalikaida,
Teise kuhja nairiida,
Wanapois — wirna lehtesi.
Hants aga keetis ja küpsetas,
Nairid leeme sisse leikas;
Wanapagan pealseid naris,
Pealseid naris ja puristas:
Lehed ei kõlwanud lemeffi,
Ei ta tahtnud toorelt süüa. —
Teisel aastal tehti tööda,
Külwatie kõrrewilja:
Nairismaale niisufida,
Raiesticku ruffiida.
Wili kaswas mis kahises,
Põllud päida lükkiswad.
Tont siis hakkas tingimaie,
Wanapagan pajatama:

Bind on peremehe jagu,
Maa on majamehe jagu —
Peremees saab pinna küljest,
Majamees saab maa küljest;
Liikuv on töötegija,
Baheldav waewanägija —
Tema leiab liikuwaida,
Korjab kõrsi kõikuwaida. —
Hants läks põldu põimamaie,
Wilja kofku korjamaie:
Sai ta täide suured salwed,
Suured salwed, koti kuhjad.
Wanapagan kõrsi kiikus,
Kiikus ja hambaid kiristas:
Kõrre tüüfad olid tühjad,
Juured nii kui jupikesed.
Kõrs ei täitnud furja kõhtu,
Juure jupp ei annud jõudu.
Wanapagan siis wihastas,
Kuri kangesti kihwatas,
Tahtis ta Hantsu ära tappa,
Iset ilmaft häwitada.

IV.

Wanapagan wennifene
Tahtis minna Tartu poole,
Pidi Pihkwasse rändama.
Enne Hansule harutas,
Sulasele nõnda sõnus:
Hoia mu kodu fenasti,
Aidauksi agarasti;
Suure tule pead tegema
Huntidele hirmutuseks,
Minule tee näitajaks,
Kodukohta kuulutajaks,

Gants aga asja hästi aimas,
Kurja käsku ümber käänas:
Tuppa tõi ta aida ukсед,
Pani parfile paigale;
Siis ta võttis tuletungla,
Pistis aidad põlemaie.
Tuli huntisi hirmutas,
Wanapoisil walget näilas. —
Wanapagan wennifene
Pani Pihkwast pagemaie,
Tuli Tartusta tagasi —
Ja siis wäga ta wihastas,
Sulase peale pörutas:
Miks on aidad hoidemata
Põhjani maha põlenud?
Gants aga mõistis, koha kostis:
Mina käskusi fuulasin,
Täpi pealt kõik ära täitfin:
Aidaukсед alles hoidfin,
Pauin parfile paigale;
Siis ma aidast tule tegin
Huntidele hirmutuseks,
Sinule tee näitajaks,
Kodukoja fuulutajaks. —
Sulase seadused täidetud:
Tont ei tohtinud turtsuda,
Wanapagan wihastada. —

V.

Wanapagan waene meesi
Kartis fangest kõue fära,
Wälgu löömisest wärises:
Bitter-poissi teda piilus,
Mifene ägedast ahwardas.
Wanapoisi warjupaigaks,

Barjupaigaks ja kaitse-fohaks
Oli tua taga tiifi,
Jäätmaa ääres järwekene.
Kui oli kouet kuuldumassa,
Pikker nooli pildumassa,
Wanapois siis wette wadus,
Wette wadus, järwe jooksis.
Kui oli tonti tuffumassa,
Leiba luusse lastemassa,
Ennast aina nii asendas,
Et oli waade wee poole,
Jalad jäetud järwe poole.
Teekäigust tullesja
Wanapois oli wäsinud,
Tondil tuff oli tulemas.
Heitis ta murule magama,
Vuude alla pikutama,
Aga Hansul andis käsu
Kõue tulekut kuulata,
Pilweid silmassa pidada,
Et kui kou hakkab kärkima,
Pikker nooli pildumaie,
Hants teda üles äratab,
Digel ajal wette aitab.
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa, —
Kuulis ta kurja noorskawat,
Magusat und magawat,
Siis ta wanapoisji wäänas,
Kurja keha ümber käänas:
Et jäi pea tal järwe poole,
Pääd pöördud põllu poole.
Pea seal pilwed paisusiwad,
Wälgud warsti wehkisiwad.
Hants siis ätisti hädaldas,
Kurja ülesse kohutas.

Wanapagan waenekene
Pistis kobe punumaie,
Kudas jalad olid jäänud,
Ülle põllu padrikusse.
Jooksis wersta, jooksis teise,
Jooksis juba kolmat wersta —
Kõu siis kurjasti kärgatas,
Pikker tema pihta trehwas.
Nüüd ta alles asja aimas,
Enese ekstitust parandas,
Jälle järwe poole jooksis.
Aga Pikker poisikene
Togis tonti tugewasti,
Kolkis kurja koledasti,
Enne kui ta järwe jõudis,
Järwe jõudis, wette wajas.

VI.

Wanapagan walju meesi
Hakkas sulast sundimaie,
Hantsu taga ajamaie.
Käskis teda karja minna
Härgi hästi hoidemaie,
Lehmi kofku lepitama,
Wasitaida waatamaie.
Hants aga hakkas küsimaie:
Olen alles ostamata,
Karja tee mul tundemata,
Karja wainu waatamata, —
Kust ma lähen karjamaale,
Kust ma tulen kojupoole?
Wanapagan wastamaie:
Kaasas käib sul karja-frantsi,
Sellel teed on tuttawad,
Sellel wainiud waadatud.

Rust aga läheb frantsi läbi,
Sealt pead loomi läkitama,
Karja kõik frantsi järele. —
Kari hakkas kõndimaie,
Loomad läksid liikumaie,
Hants läks hulkudes järele;
Ges aga jooksis karja-frantsi
Teistele tee-näitajaks,
Karja-wainu walitsejaks.
Krants ju jõudis saugemale;
Seal tuli vastu suuri silda,
Suuri silda, kuiwa kraawi.
Krants aga jooksis kraawi mööda,
Puges läbi purde alta,
Silla waiade wahelta.
Hants aga asjalugu aimas,
Tondi käsku täita tahtis.
Ära ta tappis härja karja,
Lehmade elu lõpetas,
Wastikad ära weristas;
Kõik ta tegi tükkideksi,
Randis kofku kraawi sisse,
Silla alt läbi lohistas. —
Wanapoiss tuli waatamaie,
Kudas karja kaitsetakse,
Härgi hästi hoietakse,
Lehmi kofku lepitate,
Wastikaida waadatakse.
Tont siis tuimaksi ehmatas,
Wanapagan jäi waltima
Surnud olid suured karjad,
Loomad leigatud tükkideks!
Hants aga hakkas harutama,
Peremehele pajatas:
Mina käskusi kuulasin,
Läpi pealt kõik ära täitsin:

Krants käis ees ja fari järel;
Krants aga pugēs purde alta,
Silla waiade wahelta,
Sealt ei suutnud härjad minna,
Mahtund ei lehmad matsakad,
Wõinud ei weikesed wafikad.
Mina aga asjal abi saatsin:
Ära ma tapsin härja karja,
Lehmad tükkideks leikasin,
Weristasin wafikaid;
Läbi neid panin purde alta,
Silla waiade wahelta. —
Tont ei tohtind tõreleda,
Wanapagan wihasstada,
Nagu kaubas kinnitatud.

VII.

Wanapagan wennifene
Saatis Hansu figu hoidma,
Sia karja kaitsemaie.
Oli seal wast orikaida,
Kurjasida kultisida,
Sigu suuri sihwakaida,
Põrsä parwed pealekauba.
Krants ei tohtind karja tulla,
Hantsul abiksi hakata.
Halb oli Hantsul karjas käia
Orikaida hoidemasä.
Sia karja kaitsemasä.
Hants aga tüki wälja tegi
Wana tondi tüsfamiseks,
Enese elu hõlpuseks:
Ära ta tappis siad suured,
Maha nottis põrsäad noored,
Dtsa tegi orikatel;

Wõttis siis nua waheda,
Sia sabad maha jappis,
Randis järwe kõrkjastikku,
Pori peale neid paigutas;
Sia lehad aga mulda mattis,
Mulda mattis ja wette medas
Wanapoiss tuli waatamaie,
Siakarjast katsumaie.
Hakkas sigu silmitsema,
Orikaida otjimaie,
Kuldi karja kuulamaie:
Wainul waihus walitsemas,
Siad kõik poris pöörlemasja,
Paljalt sabad paistemassa.
Wanapagan wennikene
Tahkis sigu sööma cada,
Porist wälja peletada;
Hakkas sigu siunamaie,
Karja kallal karjumaie.
Sia kari ei kartnud kisa,
Emissed ei ehmatanud,
Kuldid ei kutsumist kuulanud.
Wanapagan siis wihastas,
Poris põenajaid pörutas,
Sigu sabadejt japutas.
Seal siis sündis suurem ime:
Siad järwe sisse lätsid
Põrsad porisse pugesid,
Kõigil sabad katkujiwad,
Sabad suured ja weikesed
Wanapoissi pihku jäiwad.
Hants aga hakkas hästitama,
Wanapoissi parastama:
Kes see kästis lihwatada,
Karja kallal kiskendada,
Põrskatesi pörutada:

Siad nüüd järwe sisse jäiwad,
Ulla-ilma asusiwad —
Sulle jäi sületäis sabasi!

VIII.

Börgus peeti pidusida,
Tondi talus talgusida.
Wanapagan wennikene
Pidi pidule minema,
Tahtis olla talguliseks.
Kaasa wõttis kaasakese,
Tondi teisepoolekese,
Uga lapse-lallikesed,
Pisikesed poisikesed,
Jättis Hansule harida,
Eulasele sööta, joota.
Kuri nõnda käskimaie:
Pojakesed, poisikesed
Ugu hoolega hoietud,
Saagu söönuksi söödetud,
Pärast ära puhastatud! —
Pisikesed, poisikesed
Wana tondi taimekesed.
Kobe isu ilmutasid,
Loidu tungi tunnistasid.
Hants neil hakkas rooga andma,
Loidumoonu kätte tooma.
Poisid söiwad, mis nad suutsid,
Söiwad, mis nad jaksasiwad:
Ara söiwad suure härja,
Terwe teu leibasida,
Söiwad taari toobri täie.
Ne nutsid nälja pärast,
Jnisesid isu pärast.
Siis agi rohkest rooja tegid

Riided ära riwetasið,
Sängiðida solkiðiwad.
Hansu asi läts halwaksi :
Ei ta suutnud süüa tuua,
Jäksand ei jälgesi kasida,
Raibete rooja roofida.
Hants aga wöttis ja wihastas,
Wöttis warnast Wene wäitsa,
Tõmbas tupest tubli nua :
Ära ta tappis tondi lapsed,
Wana furja wõsukesed.
Tegi neid täiesti puhtaks :
Sifekonnad wälja wöttis,
Karwad kõigil maha kaapis,
Wiiele weele logutas,
Kuuele forrale kõrwetas,
Kintsud konksuie kinnitas,
Pani parde rippumaie,
Tua-seina tuuldumaie. —
Tont tuli talgulta tagasi,
Wanapagan põrgu pidult,
Nägi poegi parressagi
Kintsupidi kõlkumassa,
Siis tema kõhkus kangeeksi,
Wiha pärast ta wäriies.
Hakkas Hantsu haugutama,
Kõhkus furjast kiskendama.
Hants aga mõistis, wastu kostis :
Tasa, tasa taadifene,
Pia aru peremeesi !
Mina käskusi kuulasin,
Täpi pealt kõik ära täitsin :
Pojad sõiwad, mis nad suutsid,
Sõiwad, mis nad jaksasiwad ;
Siis ma neid puhtaksi tegin :
Seeft neil wõtsin sõnnikuda,

Karwad ära förwetasin.
Talumeesi taadifene
Pörsastgi parem ei puhasta. —
Wanapagan waenefene
Pidi kaupä pidamaie,
Suu kinni sulgumaie;
Uga ta hakkas arwamaie,
Kõikipidi kaalumaie,
Kuda saaks sulasta surmata,
Tarka meesta ära tappa.

IX.

Wanapagan walju meesi
Hakkas Hantjult küsitama:
Kuhu seadad oma sängi,
Kuhu heidad öösseeki?
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Ahjul on minu aseme,
Ahju peal mul puhkapaika.
Wanapoiss, pöörane pergel,
Wöttis warnast Wene firme,
Tagant seinasta tapperi,
Hakkas õhtut ootamaie,
Widewikku waatamaie,
Et saaks Hantsu ära tappa,
Paha sulasta surmata! —
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa,
Tegi ta ahjule aseme,
Puu patu pani kehasti,
Keritse kiwi peasti,
Kuuega neid finni kattis;
Ise läks ta tua lassa
Põhu sisse puhkamaie. —
Warsti tuli wanapagan

Hambad hirewil suusfa,
Kirmes kifila käesfa;
Ustus ahju ääre peale,
Hakkas Hantsu raiumaie,
Magajada materdama.
Kivi aga andis kibemeida,
Särinalla sädemeida,
Pakk ei pannud peksmist pahaks.
Wanagan wäänas peada
Wäänas peada ja pajatas:
Küll on Jse ilma-kanoe,
Pea tal kōwa kui kivistä,
Reha kui puu pakusta!
Tont läks tufaselt minema,
Hants tuli alla tua lakast,
Tegi ahjule aseme;
Seal ta magas magusasti,
Lamas laia walgeeni. —
Wanapagan wennifene
Hakkas Hantsulta küsima:
Kas ja kuulsid ka kedagi,
Kas ja märkasid midagi?
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Kuulsin kui kilgi kikkamist,
Tundsin kirbu torkimista,
Kirbu noka noffimista.

X.

Wanapoiss wihane meesi
Hakkas tulda toksimaie,
Kiwist lööma kibemeida,
Zaela tükki tuulutama.
Jse sihtis sauna poole,
Aina Hantsu asma poole.
Hants seal asjalugu aimas,

Kohe kurja mõtteid märkas:
Teadis tonti tulewada
Saunafesta süütamaie,
Peerul pislma põlemaie.
Gants oli Harju mees kawala,
Linatupemees tugewa,
Legi ta ahjule ajeme,
Pani paku pifutije,
Warjas seda waiballagi;
Ise läks ta lepinkusse
Peitu pergeli eesta.
Wanapagan wennifene
Läks seal sauna silmitsema.
Leidis Gantsu ahjultagi
Waiba warjul magamasta.
Tont siis tõmbas tule tungla,
Pistis sauna põlemaie;
Ise hakkas ilutsema,
Tule ümber tantsimaie,
Et oli surmanud sulase,
Tapnud targa töölise.
Maha põles majafene,
Tuhahunnit jäi järele.
Gants läks aherware peale,
Pituteles puhkamaie,
Hommituda ootamaie.
Wanapagan wennifene
Tuli tuhka tunnistama,
Gantsu konta forjamaie;
Aga äkisti ehmatas,
Kohkus aina fangeefsi:
Ahjul alles oli Kawal-Gantsu,
Wihameesi ilma wiata!
Hakkas ta Gantsult küsima:
Kas oli tusta tulkudessa,
Wõi oli palaw puhatessa?

Hants aga mõistis, vastu kostis:
Dõsel soe läks suuremaks,
Waipa mul polnud wajagi.

IX.

Kawal Hantsu fangelane
Pettis pergelt igapidi,
Tüssas tonti tubatkanti,
Waewas wanapaganada,
Siis aga hakkas arwamaie,
Et on otsas orjamine,
Kattunud sulase kaupa.
Hakkas asju arendama,
Käigu vastu walmistama,
Kingasida kohendama,
Kingapaeluja punuma.
Wanapagan wennikene
Nägi Iset istuwada
Pikka paela punumasja.
Kuri kohe küsimaie:
Mis sa püüod paelallagi,
Mis sa kahmad kablallagi?
Hants aga mõistis, kohe kostis:
Mul on eesja suuri saaki,
Suuri saaki, pikka püüdu:
Paelalla ma püüan põllud,
Bean kofku wee loigud,
Tõmban neid oma turjale,
Kannan kauge maade sisse. —
Wanapagan wennikene
Kohe kohkus kangeesti,
Hakkas hõrdast hulgumaie,
Pisarfilmil palumaie:
Pai Hantsu, Hantsufene,
Hea Ise, Isefene!

Jäta järel järvekene,
Pia põllud paigallagi.
Järve jäi mul omakseida,
Suuri hulka sugulasi! —
Gants aga hakkas hirvitama:
Seda parem püügi õnne —
Tuhat tonti tuleb mõrda! —
Wanapagan waenekene
Balus seda palawamalt:
Pai Gantsu, Gantsukene,
Hea Ise, Isekene!
Mis ja tosuksi tahaksid,
Waigistuseks wastu wõtad? —
Gants aga mõistis, koha kostis:
Tasuks too mul taalderida,
Kanna fuldarahajida
Minu mütsikese täie! —
Kohu saadi sobitusta,
Leiti warsti lepitusta.
Tont läks tooma taalderida,
Kulda kofku korjamaie,
Gants hakkas auwu tegemaie,
Kulla koobast kaewamaie.
Kaewas koopa kaunikese,
Auwu ainagi awara;
Pealt aga peitis peenemaksi,
Mattis ümbert mätas'tega;
Kõige peale pani mütsi,
Kattend laega kaabufese.
Tuli tonti tuuseldades,
Kandis kahte kulla kotti,
Kotta kaunisti kohmakaid:
Külimit kulda on kummasgi.
Wanapagan wennikene
Kallas kulda kaabu sisse,
Kallas ja kotiga kõlistas;

Arvas ühest üle jääma,
Tahtis teisest täieks teha,
Aga oh halba äpardust:
Kuld ei katnud kaabukesta,
Matnud mütti mahutusta!
Kuld aga kukkus koopaasse,
Alla auku amarasse.
Wanapagan wennikene
Lõttas tooma teista korda,
Kandis jälle kassi kotti;
Kandis ja kaobusse kallutas,
Kaabu tühjana kabises.
Kohu tõi ta kolmat korda,
Aga ei paremat põrmugi.
Wanapagan waenekene
Tassis tühjaks taaldri-salwed,
Taaltri salwed, kulla feldrid,
Põrgulise pani-paigad —
Müts jäi tühjaks kui muidugi,
Kaabu põhi lattemata. —
Pergel hakkas palumaie:
Otsas on mul oma wara,
Otsas naise natukene,
Sootu otsas sugulastel!
Kudas saame sobitusta,
Leiakšime lepitusta?
Kants aga mõistis, wastu füsis:
Mis sul tuas on tähjamada,
Mis sul kajas kallimada?
Wanapagan wastamaie:
Tuas on ainult torupilli,
Wanaisa waltši-pilli. —
Kants aga koha käsimaie:
Too ära torupilli.
Wanaisa waltši-pilli,
Pane lišaks lepitusel! —

Wanapagan waenefene
Tõi ka ära torupilli,
Sia-isa ime-pilli;
Pillil healed on ilusad,
Mängu mõnud on mõjuvad:
Pill paneb perglid piherdama,
Tühjad tondid tanisimaie,
Saatanal sulased jagama,
Hullupõõra hüppamaie.
Hants sai pilli pealekauba.
Siis ta saatanal seletas:
Küll on kaupa katti jäänud,
Tingimine täitemata,
Kübar kullal kattermata,
Aga ma asiata halastan:
Järm see jäägu putumata
Pergelite peidupaigaks,
Saatanate salaurkaks;
Põllud ma pärin omale,
Wainud mõton mõla wastu.

XII.

Kawal Hantsu kange meesi
Wõttis tondi torupilli,
Wanapoiisi waltspilli
Ja läks laande luusimaie.
Jõudis ta jõe kaldale.
Jõe kaldal kaswas kuuski,
Kuuski kõwer ja kõharas,
Wee poole walgumassa.
Kawal Hantsu kange meesi
Kõhe kuuse otsa ronis,
Hakkas seal pilli puhuma,
Lugusti lahti lastema.
Pilli healed on ilusad,

Mängu mõnud on mõjusad :
Tulid välja tondi hulgad,
Tondi hulgad, pergli parved,
Saatana sulaste salkasi.
Tõndid hakkasid tantsuma,
Saatana sulased sagama,
Pergli poisid piherdama,
Hullupööra hüppamaie.
Pill aga ürgas piatamata,
Tants käis ilma tahtemata,
Kestis tunni, kestis teise,
Kestis juba kolmat tundi.
Wanapagan waenekene
Kargas aina metsa mööda,
Kargas ja wahest kuulatas :
Pill aga piuksub piatamata,
Korra kostab kodunt poolta,
Teise korra teiselt poolta.
Küll ta otsis, küll ta ähtis,
Leidnud ei pilli puhujat,
Tondi karja tantsitajat.
Tont aga tuhnis tihnikusja,
Otsis peitjat põesastesja —
Puude otsast ei otsinud. —
Viimaks wäsin wanapagan
Juhtus jõe kaldalla.
Tont aga tahtis jöesta juua,
Katsus feelta karastada.
Mis tal weesta vastu paistis ?
Paistis tondi torupilli,
Jaisa imepilli !
Wanapagan wennifene
Kargas kufervalli wette,
Tahtis ta pilli tabada.
Pill aga pistis punumaie,
Kui oli tonti tuuseldamas,

Wetta wahule ajamas.
Tont tuli uuest kaldaalle,
Wesi woolas waissemasti:
Bill oli kohe peegeldamas.
Jälle tont läks tabamaie,
Kahe käega tabamaie —
Bill aga kohe peitu puges.
Tont läks hoopis tigidakfi:
Tahtis jõe tühjaks juua,
Jõe põhja paljaks teha.
Jõi aga tonti hirmsa jõuga,
Wesi wajus ja wähenes.
Tondi magu mäena fertis,
Püüfid pifi pakatafid,
Särki seljasfa särises.
Weel oli weike lombifene
Jõest järel jäänud juua
Bill seal lombisfa peegeldas.
Wanapagan wägimeesi
Hüüdis koku kurjadwaimud,
Pisikesed pergli poisid,
Oma otsa hoidemaie,
Oma mulku muljumaie,
Et ei wesi wälja woolaks.
Jälle jõkke jooksmas peaseks.
Wanapagan weelgi rüüpas,
Rüüpas forra, rüüpas kaffi,
Pidi kolmat rüüpamaie —
Kostis siis kõwa kõmakas:
Pergli paunake pakatas,
Wanapoiwi wats läks lõhki.
Wesi jälle jõkke jookkis,
Kattis jõe kallasteni.
Wees oli pilli peegeldamas,
Torupilli tolgendammas.
Wanapagan waenekene
Karjus jõe kaldaalla

Oma watsa walu pärast,
Peitu jäänud pilli pärast.
Sealt siis saatana sulased
Randfid teda wiimaks koju,
Seadfid sängis seljatile,
Et ta paunale paraneks,
Rõht aga jälle kofku kaswaks.

XIII.

Wanapagan waenekene
Kaua aega haige oli,
Põdes kaua põrguline
Rõhtu kofku kaswatamas,
Rõhu fileit kindlustamas.
Haige olles, aega olles
Hakkas ta asju arwama,
Mitmeid mõtteid mõlgutama,
Oma olu otsustama:
Kadund oli fulla fogu,
Wäljad wõetud wõla wastu,
Pilli läinud peale kauba;
Pisikesed perglikesed,
Wanapoisi wõsukesed,
Olid wiimseni weristud;
Lõpnud olid lehmakarjad,
Surma saanud siakarjad,
Nidad aina põletatud;
Järel jäi aga järwekene,
Tümapõhja tiigikene
Pergelite peidupaigaks,
Saatanate salaurkaks.
Wanapagan waenekene
Tundis jellest tulist tusta,
Hakkas kangeft kahetsema,
Kahetsema, kaebamaie,
Nuuksumaie, nuttemaie;
Nuttis kadund fulla pärast.

Pisikeste poege pärast,
Surnud siatarja pärast,
Aina põlend aida pärast;
Nuttis päewa, nuttis kalji,
Nuttis wiimaks nädalaida.
Lõpuks aga tonti tundis
Silmi jääwat sumedaks,
Nagemista nüridaks
Sullu hulgamise pärast,
Palju piarate pärast. —
Wanapagan waenefene
Läks aga arsti otsimaie,
Parandajat palumaie,
Tarla tohtert tabamaie.
Tuli tal wastu Kawal-Hantsu,
Kawal-Hantsu kangelane.
Wanapagan waenefene
Hakkas Hantsu palumaie:
Pai Hantsu, Hantsufene,
Hea Jse, Jsefene!
Kas sa tunned tohtri tööda,
Mõistad mu filmasi arstida? —
Hants aga mõistis, kobe kostis:
Mina mõistan mitmeid asju,
Tunnen tohtri toimetusi,
Watsa walu wähendusta,
Silmade filitamista. —
Tont seal kobe tingimaie:
Hakka minda arstimaie! —
Hans aga hakkas ütlemaie:
Minu rohud on mõjuwad,
Wahendid wäga walusad —
Kas sa suudad kannatada,
Parandusel wastu panna,
Et ei hakka hullamaie,
Rohtu maha ropsimaie? —
Wanapagan wastamaie:

Siu mind siia seljakile,
Pane finni pingi peale,
Et ma rohtu ei raputa,
Ega toimetust takista! —
Kawal-Hantsu kangelane
Sibus jaatana seljali,
Pani pingile pikali,
Kõitis kurja kõitel finni.
Siis ta võttis tüki tina,
Pani plekist panni peale,
Tegi tules tuliseksti,
Kanges kuumas wedelaksti.
Tuliwedelat tinada
Balas wanapoisi filma.
Selle filmad särisesid,
Silma munad murisesid.
Kuri aga kukkus karjumaie,
Ropul kombel röökimaie,
Hullupööra hulgumaie.
Kargas ta kohe jalule,
Pink aga seljas pikutie,
Ja siis pistis punumaie.
Pögenes ta põrgu põhja,
Londi tare tahanurka,
Ise hulguš hullupööra,
Röökis ikka ropul kombel.
Kohe kohkund kurjad waimud
Hakkasiwad küsimaie:
Kes see tegi, kes see tegi? —
Wanapagan waenekene
Hädawaewaga healitses:
Ise tegi, Ise tegi! —
Kurjad waimud kostemaie:
Ise tegid, ise tunned,
Ara siis ise irise,
Enesele ette heida!

Цінд 15 коп.

Дозв. цензурою, г. Юрьевъ, 28 декабря 1905 г.